

ТИЖНЕВИЙ МОДУЛЬ
з інтегрованого курсу «Українська мова»
(3 клас)

© Ірина Старагіна, Аліна Ткаченко, Людмила Гуменюк, Оксана Волошенюк, Ольга Романюк, 2019 – 2020

© НУШ-2 Авторський колектив під керівництвом Романа Шияна

№ з/п	Дата	Проблемне запитання/ Тема	Орієнтовні види діяльності	Ресурси/Джерела
<p>Тиждень 9 (04.11-08.11)</p> <p>Змістові лінії та пропонований зміст</p> <p>Взаємодіємо усно. Уявлення про ситуацію міжособистісного спілкування (умови, учасники, мета). Перетворення інформації: види асоціативних схем, таблиця.</p> <p>Взаємодіємо письмово. Адресат, мета, ситуація. Орфограми, пунктограми, правила слововживання та словозміни (у межах вивченого). Словники як довідкове джерело зі слововживання та правопису (тлумачний, орфографічний).</p> <p>Читаємо. Читання для загального, вибіркового та повного розуміння. Науково-популярні тексти. Художні тексти. Аналіз художнього тексту. Місце і час подій, персонажі (мотиви поведінки, причини переживань та емоцій, стосунки між персонажами). Проза, вірш та їх ознаки. Інтерпретація художнього тексту. Виразне читання. Оцінювання переживань та емоцій персонажів.</p> <p>Досліджуємо мовлення. Орфографічний словник як довідкове джерело щодо норм правопису. Орфограми, пов'язані з чергуванням звуків. Складні слова. Спільнокореневі слова. Орфографічний словник як довідкове джерело щодо норм правопису. <i>Лексичне значення слова.</i> Уявлення про власне українські слова та слова, запозичені з інших мов.</p> <p>Досліджуємо медіа. Мета і цільова аудиторія. Візуальні медіа.</p> <p>Театралізуємо. Персонажі п'єси. Головні персонажі. Роль художника-декоратора, композитора у створенні вистави. Декорації та театральний реквізит, театральний костюм, театральна афіша.</p> <p>Примітка:</p> <ol style="list-style-type: none"> Завдання, спрямовані на формування та відпрацювання умінь та навичок (графічних, орфографічних, орфоепічних тощо), учитель може добирати додатково, враховуючи індивідуальні особливості учнів. В доборі тематики текстів враховується поточна тема інтегрованого курсу «Я досліджую світ» – ЧАРІВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ (листопад). 				
1.		Як письменники перетворюють звичні речі на незвичні?	<p>Передбачення змісту тексту за назвою</p> <ul style="list-style-type: none"> - Текст, який ми будемо читати має назву «Де туман живе». - Як ви думаєте: це художний твір чи стаття з наукового журналу? Доведіть свою думку. - Як ви розумієте значення слова <i>туман</i>? Туман 	<p>Михайло Слабошпицький «Де туман живе»</p> <p>https://www.ukrlib.com.ua/book/s/printit.php?tid=6388</p>

		<p>– це істота чи неістота?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Якщо це буде наукова стаття, то про що з неї можна дізнатися? - А якщо це художній твір (казка чи оповідання), то про що він може розповідати? - Як ви думаєте, що має зробити письменник, щоб звичайний туман став незвичайним? <p>Важливо! <i>Учитель/ка обговорює з учнями, як вони розуміють лексичне значення слова туман, порівнює його з тлумаченням зі словника (Природне явище, що полягає у скупченні найдрібніших крапель води в атмосфері, яке робить повітря непрозорим).</i></p> <p>Виразне читання/слухання тексту Михайла Слабошпицького «Де туман живе» (Додаток 1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Що ви прочитали: наукову статтю чи художній твір? Доведіть свою думку. - Це казка чи оповідання? Чому ви так вважаєте? - Як ви думаєте, цей твір про туман чи про хлопчика? <p>Робота в парі: ілюстрація до оповідання</p> <ul style="list-style-type: none"> - Розгляньте фото як ілюстрацію до оповідання (Додаток 1). Обговоріть, чи передає воно зміст твору. - Поміркуйте, що б ви змінили на фото як ілюстрації до оповідання. <p>Робота в групах: лексичне значення слова,</p>	
--	--	--	--

			<p>складні слова</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обмінюйтесь думками, як ви розумієте значення виділених слів. - Уявіть, що ви – укладачі тлумачного словника. Спробуйте дати визначення (пояснення) виділеним словам так, щоб ті, хто читатимуть пояснення, одразу зрозуміли, про що йдеться. - Поміркуйте, від яких слів, на вашу думку, утворились ці слова (<i>нищечком – нишком, вишумовує – шуміти, сплюх – спати, підтюпцем – тюпати, верболіз – верба, лізти</i>). <p><u>Важливо!</u> Кожна група результат своїх міркувань оформлює на окремому аркуші. Потім одна з груп презентує свою роботу іншим групам, а вони перевіряють і, у разі потреби, уточнюють. Учитель/-ка приймає всі пропозиції від учнів, навіть незвичайні, потім, у спільному обговоренні, визначається, наскільки точно група розтлумачила значення слова, визначила, від якого слова воно походить. Припущення перевіряються за допомогою тлумачного словника.</p> <p>Вибіркове читання тексту Михайла Слабошпицького «Де туман живе»</p> <ul style="list-style-type: none"> - Що зробив письменник у цьому оповіданні, щоб туман став незвичним? - Знайдіть у тексті й прочитайте рядки, з яких видно, що хлопчик уявляє туман як живу істоту. 	
--	--	--	--	--

2.		<p>Як перетворити слабку позицію голосного звука на сильну?</p>	<p>Аналіз художнього твору: основний персонаж оповідання Михайла Слабошпицького «Де туман живе» (Додаток 2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Прочитайте оповідання ще раз, щоб відповісти на запитання «Що Ромчик знає?» «Чого Ромчик хоче дізнатися?». Дайте відповіді на ці питання, записавши їх у відповідних рядках. - Поміркуйте над питаннями «Що заважає Ромчику отримати відповідь?» та «Що ти порадиш Ромчику?» та запишіть власну думку. - Чи соромно, на вашу думку, чогось не знати і запитати про це? <p>Робота в групах: складання асоціативного куща до слова «туман»</p> <ul style="list-style-type: none"> - Працюйте в групах. Спробуйте скласти асоціативний кущ до слова «туман». <p>Запис слів під диктування: виявлення слів, де звуки [е] та [и] трапилися в слабкій позиції. Орфограма слабкої позиції. Перевірка орфограми слабкої позиції (Додаток 3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Серед слів з оповідання «Де туман живе», які я диктуватиму, запишіть лише ті слова, де звук [е] або [и] трапився в ненаголошеному складі (тобто в слабкій позиції). Орфограму слабкої позиції замість букви позначайте рисою, щоб не зробити помилку: в_рболіз <table border="1" data-bbox="786 1390 1570 1476"> <tr> <td data-bbox="786 1390 1178 1476">[е] та [и] ненаголошені</td> <td data-bbox="1178 1390 1570 1476">Перевірка</td> </tr> </table>	[е] та [и] ненаголошені	Перевірка	<p>Михайло Слабошпицький «Де туман живе»</p>
[е] та [и] ненаголошені	Перевірка					

Слова для диктування: верболіз, туман, земля, хвилі, теля, хмари, травина, зима.

- Які труднощі є з вибором літер у ненаголошених складах? (У ненаголошеному складі слово можна вимовити по-різному і, якщо писати «по слуху», тобто як чуєш, то можна написати по-різному: вЕрболіз та вИрболіз, зЕмля та зИмля, тЕля та тИля, зЕма та зИма).

- У якій частині слова ми натрапили на орфограми слабкої позиції? (У корені.)

- У якому спорідненому слові або у якій іншій формі того самого слова корінь матиме наголошений голосний звук [е] або [и]? (Усно обговорюється: в_рболіз – вёрби, з_мля – зёмлі, з_ма – зійми).

- Чи є проблеми в позначенні кореня з наголошеними звуками на письмі? Як перетворити слабку позицію звука в корені на сильну? Запишіть у другому стовпчику перевірку для орфограми у кожному слові.

- А чи можна знайти наголошений голосний звук у корені слова т_ля? Як писати цей корінь? (За орфографічним словником.) Чи завжди можна перетворити слабку позицію звука на сильну? (Ні, не завжди. З'ясувати, як писати в такому разі можна за орфографічним словником.)

3.		<p>Як перетворити слабку позицію голосного звука на сильну? (Продовження.)</p>	<p>Виразне читання/слухання тексту М. Шаповалова «Туман» (Додаток 4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Що ви прочитали: наукову статтю, казку чи вірш? - Що робить цей текст віршем, хоча в ньому немає римованих рядків? (Ритм, образ туману як істоти). - Що спільного у вірші М.Шаповалова «Туман» і в оповіданні Михайла Слабошпицького «Де туман живе»? (<i>Туман зображується як істота.</i>) - Як ви розумієте слова «...туман поклав собі в кишеню качку з каченятами...»? - У прямому чи переносному значенні вжито ці слова? <p>Запис слів під диктування: виявлення слів, у яких звуки [е] та [и] трапилися в слабкій позиції. Орфограма слабкої позиції.</p> <p>Перевірка орфограми слабкої позиції</p> <ul style="list-style-type: none"> - Серед слів з вірша «Туман», які я диктуватиму, запишіть лише ті слова, у яких звук [е] або [и] трапився в ненаголошеному складі (тобто в слабкій позиції). Орфограму слабкої позиції замість букви позначайте рисою, щоб не зробити помилку: <table border="1" data-bbox="786 1217 1568 1396"> <thead> <tr> <th data-bbox="786 1217 1178 1305">[е] та [и] ненаголошені</th> <th data-bbox="1178 1217 1568 1305">Перевірка</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="786 1305 1178 1350"></td> <td data-bbox="1178 1305 1568 1350"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="786 1350 1178 1396"></td> <td data-bbox="1178 1350 1568 1396"></td> </tr> </tbody> </table>	[е] та [и] ненаголошені	Перевірка					<p>М. Шаповалов «Туман» http://metodichka.com.ua/Nachalka11.htm</p>
[е] та [и] ненаголошені	Перевірка									

Слова для диктування: озеро, туман, кишенья, качка, каченята, б_р_жок, хлопці, хмари, рибак.

- У якій частині слова ми натрапили на орфограми слабкої позиції? (У словах *озеро, кишенья, рибак* – корені, а в слові *каченята* – поза коренем.)

- Як перевірити орфограму слабкої позиції в корені слова? (Зміною слова або добором споріднених слів: *оз_ро* – *озéра*, *б_р_жок* – *бéр_г*, *пр_б_рéжний*, *р_бак* – *рiба*; за орфографічним словником: *к_шеня*).

- Як перевірити орфограму слабкої позиції, якщо вона поза коренем? (Треба з'ясувати, я якій вона частині слова і перевірити за сильною позицією у тій самій частині слова.)

Важливо! Учитель/ка не поспішає вводити в роботу терміни суфікс та префікс, а лише фіксує увагу учнів на тому, що в основі слова крім кореня є інші частини, де може трапитися орфограма слабкої позиції звука. Для цього вчитель/ка може використати дію моделювання, показавши на схемі, що в основі слова крім кореня є ще інші частини (і до кореня, і після кореня). У такий спосіб відбувається мотивація учнів для подальшого вивчення складу слова та удосконалення вміння знаходити орфограми слабкої позиції та перевіряти їх.

Групова робота: мозковий штурм «Як інсценізувати вірш “Туман”»

			<ul style="list-style-type: none"> - Поміркуйте, як можна інсценізувати цей вірш. - Які дійові особи для цього потрібні? - Як можна відобразити на сцені ті явища, які важко показати? <p>Перегляд та обговорення результатів групової роботи</p>	
4.	Як іншомовні слова перетворюються на слова української мови?	<p>Перегляд відео «Туман у Карпатах»</p> <ul style="list-style-type: none"> - Чи доводилось вам бувати в горах коли-небудь? - Чи спостерігали ви туман у горах? - Мешканці Івано-Франківщини, коли спостерігають ранковий туман, кажуть: «<i>О, то вже ведмідь в горах люльку курить...</i>». Як думаєте, чому так говорять? <p>Робота в групах: порівняльна таблиця «Дим і туман» (Додаток 5). Лексичне значення слів</p> <ul style="list-style-type: none"> - Прочитайте питання в першій колонці таблиці та обговоріть, що є спільного, а чим відрізняються <i>дим</i> та <i>туман</i>. - Заповніть таблицю. <p>Важливо! Під час обговорення результатів групової роботи учитель звертає увагу на те, чим відрізняється лексичне значення слів <i>дим</i> та <i>туман</i>? (Суміш дрібних твердих частинок (сажі, попелу і т. ін.), які виділяються в повітря при згорянні чого-небудь (<i>дим</i>) та скупчення найдрібніших крапель води в атмосфері (<i>туман</i>)).</p>	<p>Відео «Туман у Карпатах» https://www.youtube.com/watch?v=IX6vBXG8HjI</p>	

Запис тексту під диктування.

Взаємоперевірка

Учитель/ка запитує учнів, чи знають вони, що таке *смог* і чим він відрізняється від диму та туману. Щоб перевірити дитячі гіпотези учитель пропонує записати невеликий текст, у якому можна знайти відповідь на поставлене питання. Також учитель пропонує в разі наявності в слові орфограми слабкої позиції звука позначати її рисою. Слова з орфограмами слабкої позиції: *димовий* – *д_мовий*, *природного* – *пр_родного*, *підприємств* – *підпр_ємств*. Після диктування учитель пропонує взаємоперевірку диктанту з використанням роздрукованого тексту з позначеними там орфограмами. Також учитель з'ясовує, як перевірити орфограми слабкої позиції в записаних словах (*димовий* – *дим*, то спорідненим словом, а інші слова – *за орфографічним словником, тому що добір споріднених слів або форм слова не допомагає*).

Туман чи смог?

*Слово **смог** – англійське. Воно означає **д_мовий туман**. Сучасних людей лякають тумани з їдким запахом. У разі **пр_родного** туману кожна краплинка води в повітрі чиста. У разі **смогу** в краплинках багато забруднювальних частинок. Це бруд від автомобілів та **підпр_ємств**.*

Важливо! Учитель/ка звертає увагу учнів на те,

			<p>що слова <i>дим, туман</i> українського походження, а от слово «<i>смог</i>» прийшло з англійської мови. Це не перше слово іншомовного походження, на яке натрапляють учні. Але слова іншомовного походження по-різному призвичаюються до української мови. Так, згадане на попередньому тижні, слово <i>метро</i> не змінюється за відмінками, а от слово <i>смог</i> змінюється. Коли слово поводить себе особливо, то завжди думаєш про його походження, а от коли слово поводить себе як будь-яке інше слово української мови, то над його походженням не замислюєшся.</p>	
5.	Як письменники перетворюють кольори в людські емоції?	<p>Прогнозування за уривком змісту твору: робота з уривком книги Надійки Гербіш «Помаранчевий дарунок».</p> <ul style="list-style-type: none"> - Що спільного мають дим і туман? (<i>Білий/сірий колір.</i>) - А які асоціації у вас виникають, коли ви думаєте про сірий колір? - Чи може сірий колір асоціюватись з приємністю і теплом? Коли саме? (<i>Сіре кошеня, сірий пухнастий плед та ін.</i>) - Прочитайте уривок з твору письменниці Надійки Гербіш (Додаток 6). - Це уривок казки чи оповідання? Чому? - Розгляньте ілюстрацію до цієї казки, створену ілюстраторкою Вікторією Кириченко у видавництві БРАЙТ БУКС (Додаток 7). Знайдіть в уривку, який шойно прочитали, слова, які описують зображене. - Запишіть у стовпчик назви будь-яких трьох 	<p>Надійки Гербіш «Помаранчевий дарунок» https://www.yakaboo.ua/pomaranchevij-darunok.html#media_popup_photos</p>	

		<p>інших кольорів (на ваш вибір) і вкажіть, який «запах» особисто для вас мають ці кольори, чим саме вони «пахнуть».</p> <p>- Чи цікаво вам, чим завершиться історія з мишеням?</p> <p>- Це книга української письменниці Надійки Гербіш, а зветься вона – «Помаранчевий дарунок». Як ви думаєте, про що в ній йдеться?</p> <p><u>Важливо!</u> Якщо є можливість, запропонуйте учням познайомитись з книгою «Чорна книга кольорів», (Автор – Менена Коттін, переклад Катерини Міхаліциної, Видавництво Старого Лева). Дуже вдало від імені маленького сліпого хлопчика представлені кольори (про них у книзі можна не лише почути, а й відчути на дотик). https://starylev.com.ua/chorna-knyga-koloriv</p> <p>Якщо ж такої можливості немає – можна познайомитись з іншими книгами Надійки Гербіш, для мешканців Тернопільщини – влаштувати зустріч-читання з авторкою.</p> <p>Створення загальнокласного плакату «Чим пахнуть кольори?».</p> <p>Діти записують власні асоціації, малюють, вчитель/-ка нагадує про використання різних шрифтів. Написання слів, які викликають, учні перевіряють за орфографічним словником.</p>	<p><i>Менена Коттін, переклад Катерини Міхаліциної «Чорна книга кольорів», Видавництво Старого Лева.</i></p> <p>https://starylev.com.ua/chorna-knyga-koloriv</p>
--	--	---	---

Де туман живе

Якщо Ромчика немає в дворі, мама знає: він — біля річки. Сидить **нищечком** у кущах верболозу при березі, дивиться на зморщену спину річки і щось собі думає.

Вишумовує верболіз, грається вітер хвилями, на хвилях вигойдуються білі хмари, а він сидить і сидить.

Про що думає Ромчик? Того, мабуть, ніхто не знає. Бо він нікому не каже. Ромчик любить таємниці.

А найчастіше думає Ромчик ось про що. У всіх є свій дім. Отже, є він і в туману. В того туману, який уранці встає над землею. А живе він аж на самісінькім дні річки. Більше йому просто ніде бути. І той туман — великий **сплюх**. Спить цілісіньку ніч і вже тільки аж перед ранком прокидається. Випливає тоді з глибокої глибини, вилазить на спину річки. Посидить, подивиться навкруги, а тоді йде в поле попастися.

Бо — голодний. Пасеться, мов теля, на траві аж доки сонце з-за лісу почне виглядати. Туман чомусь не любить, як воно пригріває. Тоді він вертає **підтюпцем** до річки — й шубовсть у воду. Аж **верболіз** загойдається. А туман знову залягає спати. Тільки його мокрі сліди на кожній травині проти сонця світяться.

Одне Ромчикові незрозуміло: як туман цілу зиму без їжі живе?

Може, на нього зимова сплячка нападає. А може, він у небо підіймається і хмарами стає. А хмари ж нічого не їдять...

Так воно чи не так? Ото цікаво було б узнати! Хотів Ромчик когось про те розпитати, але соромиться: скажуть — не знає такого простого!

І коли вже він набереться сміливості усе про туман розпитати?

Михайло Слабошницький

Що Ромчик знає?

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

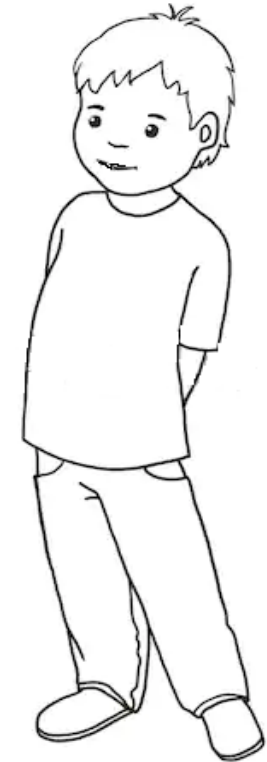
5. _____

Про що Ромчик
хоче дізнатись?

1. _____

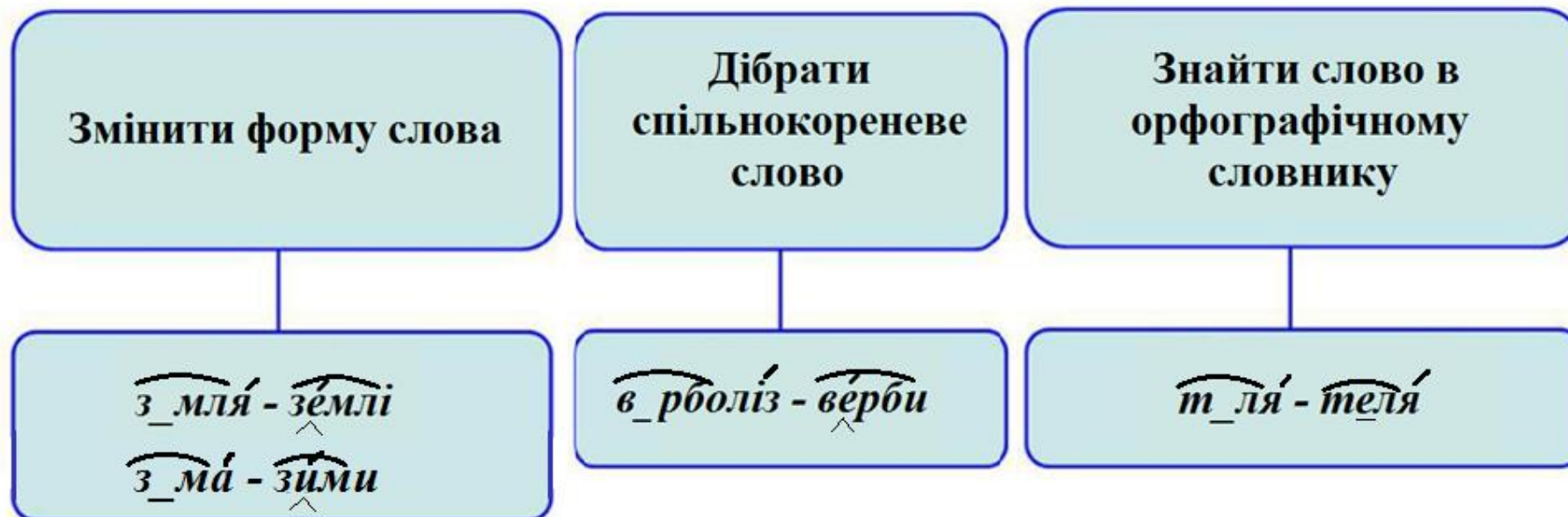
2. _____

Що заважає Ромчику отримати відповідь? _____

Що ти порадиш Ромчику? _____

**Щоб перевірити орфограму слабкої позиції
у корені слова, можна**

Додаток 4

Туман

Плив над озером туман.
Поклав собі в кишеню
Качку він
З каченятами,
Бережок з хлопцями,
Мокрий луг і рибака,
Сховав навіть хмари.

Стало нам прикро -
Нічого не видно!

М. Шаповалов

Додаток 5

	Дим	Туман
Який має вигляд?		
Чи має запах?		
Що його спричиняє?		
Чи несе небезпеку і для кого?		

Додаток 6

У нірці було тепло й спокійно, але так не вистачало барв! Усе сіре, сіре, сіре... Вогонь у каміні принишк, не освітлюючи й половини кухні. У нірці було майже зовсім темно й безбарвно. І лише ці три золотисті зернини! Вони були такими духмяними й так пахли свіжим, смачним, золотистим кольором, що маленькому сірому Мишеняті неодмінно захотілося відчути, як пахнуть інші кольори. Тож воно натягло на голівку маленьку сіру шапку, закутало шийку сірим шаликом і шмигнуло з нірки у тунелік, що вів надвір...

Надійка Гербіш

Додаток 7

Ілюстрація Вікторії Кириченко, видавництво БРАЙТ БУКС

«Медійна програма в Україні» фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) і виконується міжнародною організацією Internews.

Виготовлення цього тижневого кейсу стало можливим завдяки підтримці американського народу, що була надана через проект USAID «Медійна програма в Україні», який виконується міжнародною організацією Internews. Зміст матеріалів є виключно відповідальністю авторської групи та необов'язково відображає точку зору USAID, уряду США та Internews.